

PULA IMVULA

GROWING FOOD • PEOPLE • PROSPERITY

KORANTA YA GRAIN SA YA BAHLAHISI BA NTSENG BA HOLA

Foto: Tlhodisano ya ditshwantsho ya Grain SA/
Corporate Guarantee – Karien Martinson

Kotulo ya dinawa tsa soya: **Nako ke tjhelete**

ELE HO EKETSA PHAELLO LE HO FOKOTSA MATHATA A KA HLAHANG, NAHANA KA HO KOTULA DINAWA TSA SOYA ESALE KA NAKO. TJALO YA DINAWA TSA SOYA E TSEJWA KA KGONAHALO YA MATHATA A YONA. BO BONG BA MATHATA A KA HLAHANG KE NAKO LE TSHEBETSO YA KOTULO. FEDISA DITAHLEHELO KA LEBAKA LA HO RUNYA HA DIJALO HO EKETSEHANG HA MAEMO A MONGOBO WA DIPITSA LE KORO HO NTSENG HO THEO-HA. KA LEBAKA LENA, HO KOTULA KA NAKO HO MOLEMO.

Ho hola ha dimela, eseng feela tahleheloo ho ya ka ho runya ha dimela mobung, ho ka baka ditahleheloo. Dimela tse ding le dimela tsa tswadiso de tsejwa ka ho hlahisa dijalo tse sa tebang haholo mobung mme haeba

sekotudi se ke ke sa kotulella tlase, ho ka ba le dinawa tsa soya tse ngata tse ka siuwang. Ka lebaka leo, ho molemo ho jala semela sa tswadiso se nepahetseng le ho sebedisa hlooho e nepahetseng ya sekotudi.

HO FIHELLA METSO E SA TEBANG MOBUNG

Bahlahisi ba ka lekanyetsa hodimo haholo boholo ba dikotudi, mme ka lebaka leo ebe karolo e kgolo ya dijalo e a lahleha. Ho kotulella haufinyana haholo le lefatshe ho ka buuuwa habobebe ho feta ho etswa. Majwe a maholo tshimong esita le masimo a nang le ditutudu a ka baka tshenylo e jang tjhelete e ngata haholo ho sekotudi. Etsa bonnete ba hore sekotudi sa hao se na le inshorensen bakeng sa tshenylo ya majwe.

Ho jalla tlase le dijalo tse sa tebang hakaalo jwaloka dinawa tsa soya, ho hlahisa mathata a hona nakong ya kotulo, empa e ka ba ka

Kotulo ya dinawa tsa soya...

thuso ya hlooho ya sekotudi e kgonang ho thinya kapa *flexi draper* ka pele ho sekotudi sa hao bakeng sa sesebediswa se lokileng ka ho fetisisa sa mosebetsi ona. Hlooho e thinyang e tla ba le hona ho latela diforo tsa mobu. Dihlooho tse ding di a phaphamala, ke dihlooho tse thinyang tse nang le dikarolo tse ngata le mela e arohaneng. Hona ho dumella foreimi yohle ya hlooho, bara le mola ho latela diforo tsa mobu e le karolo kappa ntho e le nngwe, ho tenyetsehela ho a fihla ho 245 mm ka lehlakore ka leng ha o ntse o babaletse kamano ya mola le bara.

Hlooho e thinyang ya sekotudi e bitswa *draper* ka lebaka la 'mabantu' a jarang dijalo ho ya ntlong ya phepelo. Ka hona dijo di batla di le boreledi mme di dumella balemi ho kgaola hanyenyane hamorao nakong ya bosiu bakeng sa dijo tse lekaneng. Lebanta le lona le tsejwa ka ho fokotsa tahleheloo ya dinawa tsa soya ka hore semela sa soya se tshwarwa habobebe mme dipeo ha di lahlehe ka pela sekotudi.

Qetellong ya selemo, phaello ya dinawa tsa soya e tla bontsha masalla a tjhelete ya mohlahisi e bankeng. Bahlahisi ba lokela ho lekanya ditheko tsa dihlooho tse fapaneng, le tahleheloo ya dinawa hore e tla ba e kae e le ho tseba ho reka dihlooho tse theko e thata haholwanyane.

TEKANYO YA NAKO E MOLEMO

Ka bomadimabe kotulo ya dinawa tsa soya ha e bobewe. Nako ya letsatsi eo mohlahisi a qalang ho kotula ka yona ke ya bohlokwa haholo. Erekaha dimela tsa dinawa tsa soya di amohela mongobo ho tswa ho lehlwa, di a mamarela mme ha di robehe habobebe. Hona ho etsa hore ho be boima hore motjhini o kotulang o kotule. Bara e kgaolang ya motjhini o kotulang

1

Ditshenyehelo le boholo ba masimo ba sekotudi sa 240 kW.

Tefo ya sekotudi ka hora	Sekotudi	Sekotudi	Sekotudi
Ditshenyehelo tsohle tse tsepameng	R2 209,82	R2 209,82	R2 209,82
Ditshenyehelo tsa tokiso le paballo	R523,55	R523,55	R523,55
Ditshenyehelo tsa petrolo ka R14,77/litara	R638,06	R638,06	R638,06
Ditshenyehelo tse ding tsohle	R1 161,61	R1 161,61	R1 161,61
Ditshenyehelo tsohle tsa sekotudi ka hora	R3 371,43	R3 371,43	R3 371,43

Tshenyehelo ya hlooho ya sekotudi ka hora

	Hlooho ya poone	Hlooho ya Koro/hlooho ya soya	Hlooho ya sonobolomo
Hlooho e sebedisitsweng	8 row 0,91 m	9 m	8,1 m
Theko e ntjha ya hlooho e mahareng	R1 148 300	R829 089	R755 600
Ditshenyehelo tsohle tse tsepameng	R484,67	R349,94	R318,92
Ditshenyehelo tsa tokiso le paballo	R114,83	R82,91	R75,56
Ditshenyehelo tse ding tsohle	R114,83	R82,91	R75,56
Tshenyehelo tsohle tsa hlooho /hora	R599,50	R432,85	R394,48
Ditshenyehelo tsohle tsa sekotudi le hlooho/hora	R3 970,93	R3 804,28	R3 765,91
Lebelo la tshebetso	6 km/h	6 km/h	6 km/h
Bophara ba tshebetso	7,2 m	9 m	8,1 m
Bohlwahlwa ba tshimo	0,75	0,75	0,75
Ha kotutsweng/letsatsi (10 dihora)	32,4	40,5	36,45
Hora ka dihekta tse kotutsweng tse batlwang	0,309	0,247	0,274
DITSHENYEHELO TSOHLE KA HA	R1 225,59	R939,32	R1 033,17
Dezele (litara/ha)	13,33	10,67	11,85
Dezele (R/ha)	196,93	157,55	175,05
Tokiso le paballo (R/ha)	197,03	149,74	164,36

2

MADE POSSIBLE BY
OPDT

e ka robeha habobebe nakong ya hoseng. Hamorao mantsiboya hona ho a etsahala empa dimela di tla kgobokana moqomong ona o kgabelang. Mongobo ka tsela e jwalo o tla fokotsa nako ya ho kotula ka letsatsi mme hona ho tla ba le sekgahla hore ke palo e kae ya dihekta e ka kotulwang ka letsatsi.

Nakong ya selemo ha ho jalwa haholo, bahlahisi ba tla leka ho jala dinawa tsa soya tse ekeditsweng. Sejalo se seholwanyane se tla batla dikotudi tse ekeditsweng mme ka hona ho tla hlokeha borakontraka ba bangata.

Molao o moholo wa kamehla ke hore motjhini o kotulang wa hlooho ya 9-mitara ha nako e ntse e feta, o tla kotula pakeng tsa dihekta tse 20 le tse 42 ka letsatsi. O se ke wa lebella tse ngata ho feta moo ka letsatsi. E le ho kotula ka nako, mohlahiso o hloka mela ya 1,5 e robedi ya ho kotulwa e le ho kgema hantle le polantere ya mela ya nngwe borobeding. Boholo ba sekotudi sa masala bo tla thusa ho eketsa phaello ya dinawa tsa soya.

Bahlahisi ba lokela ho jala ho feta bonngwe ba semela sa tswadiso sa bolelele bo ntseng bo hola. Hona ho tla eketsa nako ya kotulo mme motho a ka fumana molemo wa sekotudi se ka tlase ka boholo.

DITSHENYEHETO TSA KOTULO

Ho kotula dijalo ke mosebetsi o theko e thata haholo. **Theibole ya 1** e botntsha ditshenyehelo tsa kotulo ya poone, dinawa tsa soya le sonobolomo ka ho sebedisa motjhini o kotulang wa 240 kW o jang R5 235 496 mme o ka kotula poone, koro, dinawa tsa soya le sonobolomo.

Ka lebelo la 6 km/h, ho ka kotulwa 32 hektara ya poone, 40 hektara ya koro kapa dinawa tsa soya le 36 hektara tsa sonoblomo. Hang ha dihora ka letsatsi di fokotseha, dihekta le tsona di a fokotseha. Tabeng ya dinawa tsa soya, ho kotula dihora tse leshome ka letsatsi le phephesto e kgolo, ka hona o etse ditekanyetso tsa hao hantle.

Ho ba le hona ho kotula dihora tse leshome ka letsatsi, lokisa o be o baballe esita le ho hlahllobisa tsohle ho ya ka dipehelo tse fanweng ke mohlahisi. Bala dibukana tsa tataiso mme o tsepame ho tsona ka nako tsohle. Ha ho na le ntho e robehang (etswe ho tla ba jwalo) etsa bonneta ba hore disebediswa tse ding tsa phetolo di a fumaneha. Thibelo e betere ho feta tshenyo ya nako haholoholo kotulong ya dinawa tsa soya. Hlahloba le ho lokisa thepa pele kotulo e qala – hona ho tla boloka nako. ■

PIETMAN BOTHA,
MOTHUSI YA IKE-
METSENG WA TEMO

LENTSWE LA... *Dr Sandile Ngcamphalala*

DIKGWEDI TSE ROBEDI KE LE MOSEBETSING JWALOKA MOLEMİ WA KETAPELE YA NTSHETSOPELE MONA GRAIN SA, SENA KE SEHLA SA KA SA PELE SA HO LEMA KE TSHEHETSA BALEMİ KA DIJOTHOLLO. KE LEBELETSE DIPEHELO TSE NGATA TSA DIKATLEHO LE MEHOPOLO HA RE NTSE RE TSWELA PELE LE HO ITHUTA HAMMOHO.

Re tswa nakong e atlehileng ya sehla sa selemo bakeng sa balemi ba bangata ka hara lenaneo la rona esita le diphephetso boemong ba botho tsa balemi ba bangata ba ileng ba ameha ka ho otloloha ka lebaka la sewa sa COVID-19. Sekgahla sena se tswela pele ho ama tse ding tse neng di sa lebellwa jwalo ka phahama ha ditheko tsa dihlahiswa. Re bone ditheko tsa monontsha ha re tea ka mohlala, di phahama ho a feta 40% pakeng tsa dihlala tsa tlahiso tsa selemo sa 2020 le sa 2021. Empa re dula re na le tshepo hobane re le balemi re tswela pele re loha maqheka a bohlokwa a sebetsang a le hlwahlwa.

Re le Grain SA re itlamme ho etsa tsohle ho eketsa matlole le ho fana ka tshehetso le tsebo ya kgwebo ka ho phatlalla esita le tataiso bakeng sa ditho tsa rona tsa balemi tse ntseng di hola. Tjhebelopele le tshebetso ya rona ke ho theha dikgwebo tsa moruo. Balemi ba bangata ba nang le boitsebelo ba kene mohopolong ona wa tjhebelopele mme ba re thusa ka ditefello tsa ditjhelete tsa dikadimo le ho etsa bonneta ba matlole a ntseng a tswela pele esita le lenaneo le tshwarellang.

Leha ho le jwalo, ho na le balemi ba itebaditseng taba ena mme ha ba na thahasello ya ho tshephahalla boikarabelo ba bona ba ho lefa matlole a bona a nako le nako ao ba a kadimilweng. Ka lebaka leo, re tlositse palo e ngata ya balemi ba jwalo lenaneng la rona.

Re itlamme ho tshehetsa tswelopele e ntseng e hola mme re ke ke ra fihlela hona ha re se na leano la tlahlamano (ke ho re, ho kenya ditho tse nyenyane dilemong ho tsa kgwebo) bonyane dikgwebong tsohle tse re di tshehetsang. Ha e le mona re batla leano la tlahlamano, re bile re thahasella ho hlwaya le ho tshehetsa balemi ba basadi.

Efela e le nnete hore bathusi ba fapaneng ba ditjhelete ba na le tjhebelopele e fapaneng le thahasello ka kakaretso. Mosebetsi wa rona ke ho hlwaya balekane ba tla sebetsa le rona ka ho tshwana le rona hantle. Ha re tea ka mohlala; mokgwa ona wa dinyehelo o thefula le ho fokodisa mekutu ya rona ya ho theha kgwebo e nang le boikarabelo ya temo ya banna le basadi. Bona ke boikitlaetso ba seholpha kaofela, re tla tswela pele ho ntshetsa pele menyetla ya tshehetso ya matlole lebitsong la hao, empapre lebella hore o be molemi mme o be molemi ya hlwahlwa. Ke le lakaletsat bohole hore re be le nako e atlehileng ya sehla sa temo. ■

TADIMA MORA...

mme o etse moralo bakeng sa tse latelang

BALEMI BA BANGATA BA BOLELA HORE BA RATA HO BA KA NTLE MME HA BA RATE HO BA KA HARA OFISI KA NAKO TSOHLE. HO BATHO BANA, HO BOLOKA DIREKOTO KE NTHO E SENYANG NAKO, E TENANG, E THIBELANG EBILE KE KAHLOLO E LOKELANG HO QOJWA KA MEKGWA YOHLE – EMPA KE MOKGWA WA KGALE WA HO NAHANA. DIKGWEBONG TSA BOLEMI TSA MEHLENG ENA, HO BOLOKA DIREKOTO KE NTHO YA BOHLOKWA BAKENG SA HO EKETSA BOHLWAHLWA ESITA LE TSHEBETSO E NTLAFETSENG.

E boetse ke nako ela hape – ho lokisetsa nako e ntjha ya hlabula ya sehla sa ho jala koro kapa dijothollo. Sebaka sa polasi se lokisetswe ka diketso kaha disebediswa le dipolantere di loeditswe bakeng sa hore di hle di loke. Ofisi ya ka e na le sebaka se loketseng dikopano tsa ho etsa meralo tse ngata. Ka nako tsohle balemi ba tadihana le direkoto tsa bona tsa nalane ka ho kgetha dintlha tse ba thusang ho etsa diqeto bakeng sa sehla se setjha sa selemo.

Molemi ya baballang le ho lekola mesebetsi ya polasi le ditshenyehelo tsa polasi e matlafatsa tshebetso ya ho etsa meralo le ho lepa tsa bakamoso. Ditshenyehelo tsa mehlala le ditlhahiso tsa ho metha ho ya ka tshimo, di lebisa ho diqeto tse matla tse ka etswang. Esita le ntatemoholo ya ileng a ba le polasi matsatsi a pele ho tshebediso ya dikhomphutha le disselefounu, o ne a boloka buka e kgolo ya direkoto tafoleng ya hae. E ne e le tlwaelo ya hae ho qeta letsatsi a dutse mme a ngodisa mosebetsi ofe kapa ofe o entsweng letsatsing leo. Ke sa ntse ke hopola diketsahalo tse ngata moo a neng a hlahloba hantle hore ke neng moo a ileng a fumana manamane a pele a mohlape a sehla se qadileng. O ke ke wa kgona seo o ke keng wa se lekanya!

HO LOKELA HO BOLOKWE DIREKOTO DIFE?

Nna, jwaloka ntate, leeto le lokela le qale la mesebetsi ya letsatsi le letsatsi. Ho boloka direkoto ho ka arolwa mekgahlelo e fapaneng. Mefuta e mmedi e meholo ke 1) tjhelete le 2) dintlha tsa tlhahiso e leng dintlha tse tshwarehang.

Ha re ke re tadihana dintlha tse ikgethileng mabapi le ho boloka direkoto:

Direkoto tsa ditjhelete

Dibanka, kgwebo ya temo le bathusi ba ditjhelete ba hloka bopaki ba direkoto tse lokileng la polasi pele dikadimo kapa dinyehelo di fumaneha. Matsatsi a kgale balemi ba bangata ba ne ba sebedisa lebokose la dieta e le mokgwa wa ho boloka dibuka e leng o neng o le pampering ekaba noutubuku, buka ya dikgwebo le diampiri tse arohaneng tse neng di bolokilwe ka hara lebokose, buka ya dikgwebo le dipampiri tse arohaneng tse neng di bolokilwe ka hara lebokose mme hamorao di fuwa motshwari wa dibuka. Tsena di cosa molemi tjhelete e ngata haholo hobane o tlhela tsohle tsa difaile matsohong a motshwari wa dibuka.

Matsatsing ana ho na le mananeo a mangata ao dikhomphutha ao e leng sesebediswa se seholo ka hara

ofisi ya polasi. Direkoto tsa hao ke bopaki ba hao ba lekeno, ditshenyehelo le lenane la thepa jwalokaha di hlahiwa ho ditokomane tsa lekgetho tse kgutiswang. E ka ba mokgwa ofe kapa ofe o kgethwang, dintlha tse itseng di lokela ho bokellwa, di hlophiswe mme di sekasekw. Ntlha ya bohlokwa ka direkoto ke ho fa molemi dintlha tsa motheo ka nako le nako. Lekeno lohle le ditshenyehelo polasing di lokela ho ngodiswa.

Ntlha ya bohlokwa ka direkoto ke ho fa molemi dintlha tsa motheo ka nako le nako.

Ho molemo ho **aba tshenyehelo kgahlano le sesebediswa se itseng kapa tshebetso**. Ha re tea ka mohlala, ha o etsa ditokiso ho terekere e itseng, hlakomela hore terekere eo e ja tjhelete e kae. Ka nako ya selemo, ho ka kgoneha ho tadihana terekere ka nngwe ho diterekere tsa hao le disebediswa mme wa tseba seo ka nngwe e sebeditseng ho sona.

Ntho ya bohlokwa ka ho tshwana ke **ho boloka direkoto bakeng sa mosebetsi ka mong polasing** jwaloka dipeo tsa poone, tlhahiso ya meroho, diphoofolo tsa nama, dinku le dikgoho. Ntho ka nngwe e lokela ho pheta pale ya yona e le hore molemi a bone hore mosebetsi o na le phaello mme o bohlokwa kapa na o lokela ho hlakomela mosebetsi e le ho fumana ntho e itseng e nang le phaello ho e etsa sebakeng sa yona.

E le ho dula o le lehlakoreng le nepahetseng la molao, molemi ka mong o lokela ho **hlahisa direkoto tsa VAT le tsa kgutiso ya LEKGETHO** ho SARS. Ka thuso ya feme e tsebahalang e nang le bokgoni, hona ho etswa ka kopanelo le potolohya tjhelete mme ho tsebisa molemi ha a lokela ho etsa bajete ya hae bakeng sa sehla se setjha sa selemo.

Balemi ba lokela hore ba boloke bonyane ditokomane tsena tse late-lang bakeng sa batshwari ba dibuka:

- Ditatemente tsa banka.
- Buka ya tshekatsheko ya tjhelete – ho kenyeletswa direkoto tsa tefo le tjhelete e fumanweng.
- Lenane la meputso ya kgwedi e lefilweng.

- Diphephetjhana tsohle tsa lekgetho, tshupatefo, diphephetjhana tsa theko, ditatemente.

Manane a asete

Etsa lenane la diasete tsohle tsa polasi ebe o fumana boleng bo tshwanelehang ka diranta. Mohlala, etsa lenane la naha ya polasi, meaho ya polasi, dikoloi tsohle le metjhini e polasing, dijalo dife kapa dife tse ntseng di le teng polasing kapa ka bonngwe, lekanya boleng ba dijalo tse ntseng di hola mane masimong mme o ngole rekoto ya mehlape yohle e ruilweng kgwebong eo ya polasi.

Batshwari ba dibuka ba tla lekola botjha lenane lena ka selemo le selemo ka hore tse ding tsa diasete di tla eketseha ho ya ka boleng athe tse ding di tla theoha ka thosholeho. Thosholeho e bolela phokotso efe kapa efe ya boleng ba asete jwaloka dikoloi, dintho, thepa le disebediswa. Tsena di etsahala ka lebaka la ho tsofala, tshebediso ya kamehla le ho fela kapa hona hore ntho e tsofale kapa e be ha e sa na hona hore e ka boela ya sebediswa.

Dikoloi le disebediswa: Dilaesense le ditjhelete

Hangata polasi e na le palo ya dikoloi le disebediswa tse etsang kgwebo polasing.

- Boloka direkoto bakeng sa koloi ka nngwe – letsatsi la thekiso, ditshe-beletso, letsatsi la theko, jwalojwalo.
- Tseba hore dilaesense tse loketseng ho ntjhafatswa ho qoba ditshenyehelo tse sa hlokeheng tsa tefiso.
- Etsa lenane le bontshang dikoloi tse qetilweng ho lefellwa ka bottalo le tse ntseng di lefellwa.
- Etsa bonnete ba hore o fumane setifikeiti sa lekgetho bakeng sa ntho ka nngwe e sa ntse e lefeletswe ka bottalo bakeng sa motshwari wa dibuka qetellong ya selemo se seng le se seng sa ditjhelete esita le nakong ya kgwedi ya ho qetela ya ditefoqonwana.

Dikamano tsa setjhaba: Direkoto tsa kgiro

Re tshepile balemi ba rona mapolasing mme re na le boikarabelo ba poloko ya direkoto tse nepahetseng bakeng sa lekala la rona la dikamano.

- Boloka nalane bakeng sa mosebetsi e mong le e mong e bontshang rekoto ya letsatsi leo a qadileng ka lona.
- E ba le khopi ya tokomane ya boitsebiso ya mosebetsi ka mong dire-kotong tsa hao.
- Etsa rekoto ya matsatsi a selemo a phomolo, matsatsi a ho kula le matsatsi a lelapa a abilweng.
- Ngola pehelo ya meputso bakeng sa direkoto tsa UIF ka kgwedi le kgwedi.
- Basebetsi ba dinako tsa selemo – boloka direkoto tsa hore na ba hirilwe neng, ka mabaka afe.

Direkoto tsa tlhahiso

Hona ke ntho ya bohlokwa mme ho thusa balemi ho latela lekeno bakeng sa sejalo ka seng ha se bapswa le ditshenyehelo tsa tlhahiso.

Masimo, dikotudi, tlhahiso

- Ho jala ho phethahaditswe – kae, eng, neng. Boloka direkoto tse feletseng tsa tshebetso ka nngwe tse latetsweng lekaleng ka leng ho keneleetswa le matsatsi a mosebetsi ka nngwe.

Manane a hofafatsa a sebedisitsweng. Nalane ya hofafatsa e a tshwaneleha ho tloha sehleng ka seng hoisa ho se seng haeba ho na le tshwaetso e ka bolayang dijalo tse latelang.

- Dibolayadikokwanahloko tse sebedisitsweng le hore na hobaneng.
- Matsatsi ao o fafaditseng ka ona.
- Ke masimo afe a fafaditsweng.
- Dinako tsa boipabaloo bakeng sa khemikhale ka nngwe.

Mohlape

- Balemi bao e leng beng ba mehlape ba lokela ho ngola direkoto tsa palo ya diphoofolo tsa bona, ditheko le dithekiso.
- Boloka dintlha tsa dijо tse fepetsweng diphoofolo esita le ditshenyehelo tsa dijо tseo – tseba hore o fana ka dijо tse kae phoofolong e le nngwe ka letsatsi.
- Na o ile wa lokela ho laola disenyi kapa malwetse, o entseng ho kgona ho rarolla bothata boo?

HO BOLOKA DIREKOTO VS TSHEKATSHEKO YA DIREKOTO

Ena ke mesebetsi e mmedi e fapaneng ho hang. Mosebetsi wa ho boloka direkoto ke mosebetsi wa tsamaiso wa ho lefa melato, ho hlophisa difaele, ho beha ka manane, le ho tlatsa ditokomane tsa VAT, jwalojwalo. Ka lehlakoreng le leng, **tshekatsheko ya direkoto** ke tshebetso ya ho hlahluba dintlha tse rekotilweng mme di sebedisetswa ho etsa diqeto.

- Direkoto tse hlophisisweng di kgaola nako e sebediswang ka ofising ho tloha ho matsatsi hoisa ho dihora.
- Pokello ya *data* e ntshetsa pele kgolo – ha feela o utlwisia seo *data* ya hao e o bolellang sona. ■

**JENNY MATHEWS,
SETSEBI LE MORUPELLI WA
BOLAODI LE NTSHETSOPELE**

Lebitso le letle le betere ho feta maruo

JWALOKA BENG BA MOSEBETSI/BALAODI/BAE-TAPELE RE NA LE TJHEBELOPELE E TSHWANANG BAKENG SA DIKGWEBO TSA RONA – HORE DI ATLEHE, HAHOLOHOLO TJHELETENG. BOLAODI BO NEPAHETSENG BO NA LE SEABO SE SEHOLO BAKENG SA KATLEHO YA KGWEBO. LEHA HO LE JWALO, MAKGABANE A MANG A ITSEG A BOTHO, AO TSHEPO E LENG MOHLALA WA ONA, LE ONA A NA LE SEABO SE SEHOLO KATLEHONG YA KGWEBO EFE KAPA EFE.

Tshepo e theilwe lentsweng la kgale la moahi wa Norway e leng ‘*traust*’, e leng leamanyi le bolelang ‘ya matla’. Tshepo e hhaloswa ka hore ke ho ba le tumelo e tileng, tshepo, tebelo e phahameng ho motho kapa ntho e itseng. Ho tshepa motho ho bolela hore ke mokgwa le tebelo hore motho a etse jwalo ka mokgwa oo o itseng. Re ka bolela ka lebaka leo hore motho ya tshephalang ke motho ya ka tshepelwang ho hong ka ho ba le makgabane ao a matla.

BOHLOKWA BA TSHEPO

Na ho fela ho le molemo hakaalo hore monnga mosebetsi/molaodi/moetapele a tshephahale? Hantlentle kgwebo e na le dihlopha tse tharo tsa batho ba amanang le yona kgwebo eo – basebetsi, bareki le bafani ba ditshebeletso.

Atikeleng e fetileng re ile ra toboketsa taba ya hore maikutlo a lokileng hara **basebetsi** ke ntho ya bohlokwa bakeng sa katileho ya kgwebo. Ho molemo hore monnga mosebetsi/molaodi/moetapele o lokela ho tshephahala ka bottlalo, a be le nnete ho basebetsi ba hae. Ba lokela ho o tshepa. Haeba ba o tshepa, ba ka nna ba o makatsa ka boitshimollelo ba bohlale mosebetsing wa bona molemong wa khamphani.

Tabeng ya bobedi, ha re ke re tadime tshepo ka hara kgwebo ho tswa lehlakoreng la **moreki**. Tshepo ya moreki ke tumelo eo moreki a nang le yona kgwebong. Haeba tumelo ena e lokile e le matla, bareki ba tla rata ho kena kgwebisanong le kgwebo ya hao.

- Boloka ditshepiso / ditumellano tsa lona. Haeba ebile le dumellane hore o tla romela sehlahiswa se itseng, kapa ho e lokisetsa thomelo, etsa bonneta ba hore o tshephahala tumellano mabapi le bongata, boleng, letsatsi le nako. Etsa bonneta ba hore dihlahiswa tsa hao di kgotsofatsa ditlhoko tsa moreki wa hao.
- Ho bile ho a hlokeha hore o botse ho fumana maikutlo mabapi le ditshebeletsano le ho arabela maikutlo kapa dikarabo tse leha e le ho leboha feela.

- Ha moreki a ikopanya le wena mabapi le taba e amanang le sehlahiswa kapa tshebeletso ya hao, ke molemong wa hao ho ikopanya le bona ka potlako kamoo o ka kgonang. Hona ho bontsha hore bareki ba hao ke batho ba bohlokwa ba a tsoteleha, mme o ba bona e le batho ba bohlokwa.
- Etsa hore o fumaneha ka hohlehohle. O se ke wa emisa bareki ba hao nako e telele. Ha ba ikopanya le wena, etsa bonneta ba hore thuso eo ba e fumanang ke e hlwahlwa, e nahannweng, ya mohau, le ya tlhompho. Sebetsa ka tsela ya seprofeshenale kamoo o ka kgonang ka teng — ho sa natswe kamoo moreki a halefileng ka teng.
- Ho ba fa tshebeletso ya bareki e fumanehang habobebe, e fanang ka mohlala, ho tla ba totobaletsa hore o tsotella kgwebisano le bona ho feta tseo ba di rekileng pele. Haeba bareki ba tseba hore o a tsotella, ba tla ba le hona ho o tshepa.

Tabeng ya ho qetela, **bafani ba ditshebeletso** ba molemo haholo kgwebong ya hao, mme o lokela ho aha dikamano tse matla le bona.

- Ntlha ya bohlokwa ke ya ho lefa akaonto ya hao. Hlokomela le ho boloka ditlhophiso tsohle mme haeba ho etsahala hore o se ke wa lefa akaonto ya hao, ikopanye le mofani wa hao wa ditshebeletso ka nako. O se ke wa thola.
- Haeba o na le ttlelebo mabapi le sehlahiswa seo o se fumaneng, tsepama mme o be le tlhompho ho mofani wa hao wa ditshebeletso. Leha o fela o halefile, o ntse o lokela ho ba le mekgwa le boitshwaro bo nepahetseng.

Ha bafani ba hao ba ditshebeletso ba o tshepa ba bile ba o hlompha, o tla ba le hona ho buisana le bona habobebe bakeng sa dithekero tse tlase tse theohileng, kapa dipehelo tsa tefello, le/kapa ditekanyetso tsa tswala tse betere. Ba tla tswela pele mme ba ka ba ba o fa dithekero tse theotsweng tse amohelehang. O tla be o fumane ho le bobebi ho kadima tjhelete mme bakadimani ba ditjhelete ba na le hona ho o qenehela ha o na le bothata ba ho lefa ditshwanelo tsa hao. Bafani ba ditshebeletso ba tla rata ho etsa mosebetsi le wena.

Ka hona ha batho ba o tadima o tshephahala, diphetho molemong wa kgwebo ya hao e tla ba tse lokileng mme tse lekanywang ka diranta le disente. ■

MARIUS GREYLING,
MOTHUSI YA IKEMETSENG
WA BOLAODI BA TEMO

Lokisetsa TEREKERE ya hao sehla se latelang sa temo

KA LEBAKA LA HOBANE DITEREKERE DI SEBETSA HAHOLO HO FETA DISEBEDISWA DIFE KAPA DIFE POLASING, PABALLO KAMORA TSHEBEDISO E MATTALA KE NTHO YA BOHLOKWA. KA TSEL A E JWALO O TLA DI BOLOKA DI SEBETSA KA HO PHETHAHALA.

1 Bala bukana ya hao ya tataiso ya tshebediso.

3 Lokisa seo o tsebang se robehile.

2 Hlatswa, hlwekisa o be o loetse terekere ya hao.

5 Loetsa kapa o tshase terekere ya hao ka kirisi hantle ka bottlalo.

6 Etsa bonnate ba hore mefuta e fapaneng ya oli e boemong kapa tekan-yetsong e nepahetseng mme o e tlatselsetse haeba ho hlokeha.

7 Etsa bonnate ba hore boemo ba kgwamo ba anti-freeze bo tlase ka tekano.

8 Tjhaja beteri ho fihlela e tlala hantle ebe o tlosa dithapo tsa beteri ho yona.

9 Butswela kapa o fetole dife tsa moya. Ho kgothaletswa hore o hle o di fetole.

10 Haeba terekere e tla ema ka ntle, kupetsa peipi ya mosi.

11 Hula dimonithara terekereng le diamohedi marulelong a yona. Ho kgothaletswa hore e emiswe le ho bolokwa e kupeditswe.

12 Lekola kgatello ya moya ka hara dithaere. Haeba o na le mabidi a mabedi a bapileng, etsa bonnate ba hore lebidi ka leng le ka hare kapa le ka ntle le na le kgatello e lekanang ya moya le lebidi le leng.

13 Ntsha selekaditweba.

PIETMAN BOTHA,
MOTHUSI YA IKE-METSENG WA TEMO

Phetolo ya dijalo e ka FOKOTSA kgonahalo ya dikotsi

LENANEO LE HLOPHISITSWENG LA PHETOLO YA DIJALO SEBAKENG SA LONA SA BOHARENG KAPA SEBAKA SA BOKGONI BO PHAHAMENG SE LOKELA HO KENYELETSWA MOTSWAKO O NEPAHETSENG WA DIJALO TSE KA LENGWANG KA KATLEHO POLASING YA HAO. BOKGONI BO PHAHAMENG E LENG MOBU O TEBILENG LE O NONNENG, O KA BEHWA NAKONG YA PHETOLO YA DIJALO HO FETA MOBU WA BOKGONI BO MAHARENG.

Ha o ntse o kganna ho potoloha masimo a hao nakong ya Pherekong 2022, o tla ba le hona ho hlahluba katleho ya lenaneo la lona la dijalo bakeng sa sehla sa temo sa 2021/2022. Tsamaya ho potoloha masimo ohle a thelweng mme o tadime mefuta ya dijalo le setjhaba, bophelo ba dimela mme o hlahlube haeba dikgato tsa kgolo kapa tswelopele di lokile bakeng sa sejalo ka seng se jetsweng.

Haeba o so etse jwalo, ho ka etswa masoba mofuteng ka mong o fapaneng wa mobu mme ho hlahljwe botebo le boemo bobe kapa bofe bo ka thibelang ho hola ha metso. Diteko tsa mobu di ka etswa haufi le masoba mobung o ka hodimodimo sebaka sa 0 mm ho isa 150 mm ka bonyenyane le 150 mm ho isa ho 300 mm e le ho bona hore boemo ba ho nona ha mobu bo jwang ho ya tlase. Ha o se na dintlha tsena tsa motheo mabapi le mobu wa hao, lenaneo la phetolo ya dijalo le tshwanelang bokgoni bo fapaneng ba tlahiso polasing ya hao bo ke ke ba hlophiswa hantle.

Motswako, ha re tea mohlala, wa poone, disonobolomo le dinawa tsa soya o tla atisa mosebetsi wa ho jala, lehola le taolo ya disenyi pele le kamora ho jala, mathata kapa kgatello ya ho kotula, tlaemete le kgonahalo ya mathata a tjhelete bakeng sa ho tshepa sejalo se le seng.

Ditshenyehelo tsa inshorensa ya dijalo bakeng sa tlahiso ya dinawa tsa soya mane Kapa Botjhabela e ka ba 20% mme hona ho fedisa hona ho ba e nngwe ya dikgetho ka hara motswako. Ho fetola tjalo ya poone le disonobolomo ho tla fokotsa lekeno bakeng sa ditshenyehelo le kgonahalo ka kakaretso ya ditjhelete. Phetolo ya canola le makgulo di ka kenyeltswa hammoho le tlahiso ya koro ya naha e omeletseng dibakeng tsa tlahiso tsa Kapa Botjhabela le Bophirimela.

MOKGWA O HLOPHISITSWENG HANTLE WA PHETOLO YA DIJALO

Moralo o atlehileng o tla kenyeltsa ditheko tsa nako e tleng tsa dijalo tsa potoloho ho ya ka sejalo ka seng, tshwaneleho kapa bokgoni ba mapolasi a hao bakeng sa sejalo ka seng, bokgoni ba tshebediso ya metjhini ho jala mefuta e fapaneng ya dijalo le boitsebelo ba hao le

takatsa ya ho jala semela se itseng. O tla kgonahalo tseo o di ratang ka mokgwa o betere.

Ho fumana tlahiso kapa kotulo e atlehileng ka ho fetisa polasing ena yohle, ho kenyeltswa ha disonobolomo le dinawa tsa soya ho tla laolwa ke ho phahama haholo ha ditheko tsa dijothollo tsena. Ho molemo hore o kgone ho jala poone, sonobolomo le dinawa tsa soya ka tshwanelo le ka nepo kamoo o ka kgonang. Tjalo e nepahetseng ya botebo esita le mefuta e hlhang ya dijalo ke ya bohlokwa bakeng sa katleho. Ho tsetela haholo bakeng sa polantere e nepahetseng ha ho na senywa. Etsa bonneta ba hore o ka jala sejalo ka seng ka nako e tshwanelehang.

Ho tsetela haholo bakeng sa polantere e nepahetseng ha ho na senywa.

Molemi o tshwaetswa haholo ka tsela e jwalo ho jala haholo kapa hanyenyane dihектара ka matla a mmaraka a laolang boleng ba dijalo. Sebedisa tshekatsheko ya meedi ho tseparmishe hore o lokela ho jala bongata bo bokae ba sejalo ka seng e le ho ntafatsa phihlello e akaretsang ya ditjhelete tse ka fumanehang polasing ya hao. Etsa bonneta ba hore o utlisisa dintlha tsa temo tse bontshang bokgoni ba hao ba ho laola mefuta e fapaneng ya dijalo ka tshwanelo.

TJHEBOKAKARETSO YA LEKENO LE LOKELANG HO FUMANWA

Ditheko tsa nako e tleng tsa tone ka nngwe bakeng sa Motsheanong 2022 di ka tsela e latelang:

- Poone: R3 200/tone ka tlase ho tekanyetso ya thomello ya phapano ya R300/tone ya tekano ya lekeno la R2 900/tone.
- Sonobolomo: R8 525/tone ka tlase ho R450/ton ya phapano ya thomello e lekana R8 075/tone.
- Dinawa tsa soya: R7 065/tone.

Ha o sebedisa poone e le motheo wa papiso wa theko tekanyetso ya tone ya sonobolomo e ne e tla ba R8 075/R2 900 kapa 2,78 ditone mme bakeng sa dinawa tsa soya R7 065/R2 900 kapa 2,44 ditone.

Ditekanyetso tse ka hodimo di bontsha hore o lokela ho hlaha 2,78 ditone tsa poone ho ba le lekeno le tshwanang ho tloha ho 1 tone ya disonobolomo le 2,44 ditone tsa poone ho ba le lekeno le tshwanang ho tswa ho 1 tone ya dinawa tsa soya. Potso ke hore ke sejalo sefe se

leng bobebe ka ho fetisa kapa se bolokang tjhelete haholo seo o ka se jalang. Hona ho lokela ho thehwa hodima tsebo e tsepameng ya tlhahiso ya hao ya kgale ya kotulo eo o e fihleletseng.

Ka mantswe a mang, ipotse hore na ho bobebe hakae ho hlahisa ditone tse 3 tsa poone, ditone tse 1,08 tsa sonobolomo kapa tse 1,3 tsa dinawa tsa soya ka hektara mobung wa hao. Ho hlakile hore theko e kgolo ya sonobolomo ke yona thatohatsi bakeng sa ho eketsa tlhahiso ya hao ya sonobolomo ho feta dinawa tsa soya ho ya ka nako ya hao e telele kapa tlhahiso e lekanyeditsweng e ka kgonehang ya tlhahiso ya dinawa tsa soya.

Mobu o ka nna wa lokela tlhahiso ya mefuta e meraro ya dijalo kapa ho bokgoni ba mobu bo mahareng bo kgetha tlhahiso ya disonobolomo ho feta dinawa tsa soya kapa poone. Hopola hore dinawa tsa soya, haeba ho theha mahlaku ka *rhizobia* ho lokile haholo, ho ka eketsa ka bonyane 50 kg ya *nitrogen* ho isa ho sejalo se latelang ka hara potoloho ya dijalo.

Ho ka etswa hore ho jalwe sebaka se lekaneng sa poone, sonobolomo kapa dinawa tsa soya e le moraloo wa ka nako e telele kapa ho fetola dihektara selemo le selemo. Lekeno le qalang ka polasi ya 300 ha mme ho na le 100 hektara e lemilweng mme e nngwe le e nngwe e na le ditlhahiso tsena tse latelang, hodima bokgoni ba mobu wa mofuta o jwalo, e ka lekanywa ka tsela e latelang:

- 100 hektara ya poone ka tlhahiso ya 4 t/ha e lekana le 4 x R2 900 bakeng sa lekeno la R11 600/ha bakeng sa palo yohle ya R1 160 000.

- 100 hektara ya sonobolomo ka tlhahiso ya 1,6 t/ha e lekana le 1,6 x R8 075 bakeng sa lekeno la R12 920/ha bakeng sa palo yohle ya R1 292 000.
- 100 hektara ya dinawa tsa soya ka tlhahiso ya 1,8 t/ha e lekana le 1,8 x R7 065 bakeng sa lekeno la R12 717 bakeng sa palo yohle ya R1 271 700. Lekeno lohle la polasi bakeng sa dijalo bakeng sa potoloho ya tsa ka nako e tlang e tla ba R3 723 700. Ditshenyehelo tsa sejalo ka seng di tloha ho R8 000/hektara ho isa ho R14 000/hektara. Bakeng sa sejalo ka seng ka kakaretso.

QETELLO

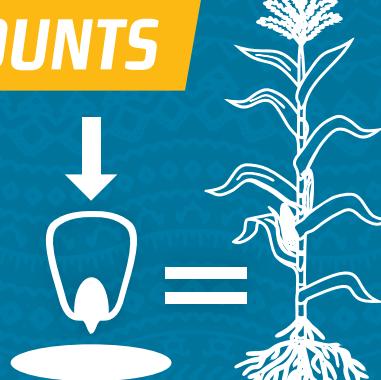
Haeba o ka kgona ho theha ditlhahiso tse ka kgonehang tsa bokgoni ba mobu tsa polasi ya hao bakeng sa sejalo ka seng, palo e tsepameng ya lekeno la sebaka sohle kamora hore ditshenyehelo tse otlolohileng di hulwe di ka etswa. Ditshenyehelo tse tshwanelang tsa monontsha bakeng sa ho nontsha mobu le peo di lokela ho sekasekwa hantle ho theha papiso ya lekeno le fumanehang hore le hlahiswe. ■

RICHARD MCPHERSON,
MOTHUSI WA KGWEBO YA
TEMO LE PROJEKE YA BOLAODI

EVERY KERNEL COUNTS

*Multiply your maize
with one DEKALB
seed per hole.*

With **DEKALB®**, one seed is all you need! The built-in technology in our maize seed unlocks a world of possibilities for your farm and ensures that one seed per hole is enough. Our **DEKALB** seed bags are available in packages of **2 kg, 5 kg** and **30 000 kernels** and you can choose between stacked traits, **Roundup Ready® MAIZE 2** and conventional hybrids. Discover how **Bayer's** crop protection and **DEKALB** advanced genetics can help you gain the **#DEKALBadvantage**.

[@DEKALBSA](#) [@Bayer4Crops](#)

www.cropscience.bayer.co.za // www.bayer.co.za // Tel: +27 11 921 5002

Bayer (Pty) Ltd. Reg. No. 1968/011192/07. 27 Wrench Road, Isando, 1601. PO Box 143, Isando, 1600.

The registration owner of **DEKALB®** and **Roundup Ready® MAIZE 2** is **Bayer AG, Germany**.

Tjhebahalo ya dinawa tsa soya bakeng

SEHLA SA TLHAHISO SA 2022

SEHLA SA 2021/2022 E BILE SE ATLEHILENG BAKENG SA BAHLAHISI BA DINAWA TSA SOYA HO YA THEKO, EKABA KA BOBEDI MATJHABENG KAPA HONA LEHAENG MONA. TJALO YA DINAWA TSA SOYA TSA LEHAE E LOKETSE EBE E QETILWE KA NAKO ENA YA SELEMO. ATIKELE ENA E TADIMANA LE DITEBELLO TSA MATJHABENG LE TSA LEHAE TSA MMARAKA WA DINAWA TSA SOYA.

Tshebeletso ya Bolepi ya Afrika Borwa ya mefutafuta ya bolepi ba pula e totobatsa hore haholo ho tla na pula e leng ka hodimo ho tlwaelo bakeng sa halofo e Leboya-Botjhabela ya naha ka nako tsohle tsa sehra sa selemo ho a fihla ho dihla tse qalang lehlabula, athe halofo e ka Borwa-Bophirimela, e welang ka thoko ho dikarolo tse fumanang dipula tsa hlabula, e lebeletswe ho fumana pula e ka tlase ho tekanyetso e ka tlase ho tlwaelo. Bonyane bo ka hodimo ho tlwaelo le dithempheretja tse phahameng ka ho fetisisa di lebeletswe ho potoloha le naha.

DITEBELLO TSA MATJHABA

Mebaraka ya matjhaba ya dinawa tsa soya e lebeletswe ho eketseha ka 4% ka selemo le selemo, ka tlhahiso ya kakaretso e ngodisang rekoto ya ditone tse dimiliyone di 380 ho kotulo tse kgolo dinaheng tse tharo tse kgolo tsa tlhahiso – Argentina, Brazil le United States.

Ho na le keketseho ya 4% e lebeletsweng ya tshebediso, ho ya ka kgolo ya tlhokeho ya phepelo, dijo le tshebediso ya indasteri (**Theibole ya 1**). Ho feta mona, lekgottla la *International Grains Council (IGC)* le lebeletse hore bareki (le baromelli) mabatoweng a mang ba tla sebedisa bongata bo eketsehileng ba dinawa tsa soya le dihlahiswa tse filweng sebaka ka hara *rapeseed/canola*.

Kamora dihla tse latelanang tsa ho theoha ha maemo a thepa, ho lebeletswe hore lenane la thepa le tla eketseha, ho kenyelsetwa le kakaretso ya baromelli ba motheo. Ha e le mona ho na le thepa e romellwang ka dikepe e ntseng e fokola hanyenyane ho feta kamoo ho lebeletsweng ka teng qetellong ya selemo sa kgwebo, tlhokeho e akaretsang e lebeletswe ho eketseha haholo.

DITEBELLO TSA LEHAE

Ho ya ka pehelo ya komiti ya *Crop Estimates Committee* mabapi le boikemisetso ba ho jala dijalo bakeng sa 2022, ho lebeletswe dihektara tsa dinawa tsa soya ho eketseha ka 11,8%, ho tloha ka 827 100 hektara ho isa ho 924 800 hektara. Hona ke pontsho e lokileng ya hore mokgwa wa 2012 wa ho jala dinawa tsa soya ke lefapha la Kgwebo Indasteri le Tlhodisano (*dtic*) le indasteri ho eketsa tlhahiso ya dinawa tsa soya le ho di sebetsa, efela e sebetsa hantle.

Ka nako e kgolo ya 2021, ditheko tsa dinawa tsa soya di bile boemong ba papiso ya thomello. Ha re tadima keketseho e lebeletsweng ka dihektara, ditheko tsa *Safex* di ka nna tsa dula di le boemong ba papiso ya thomello (**Kerafo ya 1**).

Keketseho ya ditheko tsa dinawa tsa soya selemong se fetileng, di thusitse ho kgothaletsa bahlahisi ho jala dihektara tse ding tse ngata, haholoholo ho tadima ho theoha ha ditshwanelo tsa lekeno ha ho bapswa le poone le dikeketseho tse ngata ho feta tekano tsa ditheko tse kenyelsetang monontsha, dikhemikhale, le petrolo. Ho lebeletswe hore ditheko tsa matjhaba tsa peo ya oli di tla dula di ntse di phahame nakong e kgutshwanyane ho isa e mahareng ha thepa e ntse e eketseha, mme hona ho tla tswela pele ho kenella ka hara mmarakwa lehae, ka ho tshehetse ditheko jvalokaha ho bonahetse selemong se fetileng. ■

1

Phepelo e akaretsang le ditlhoko tsa dinawa tsa soya.

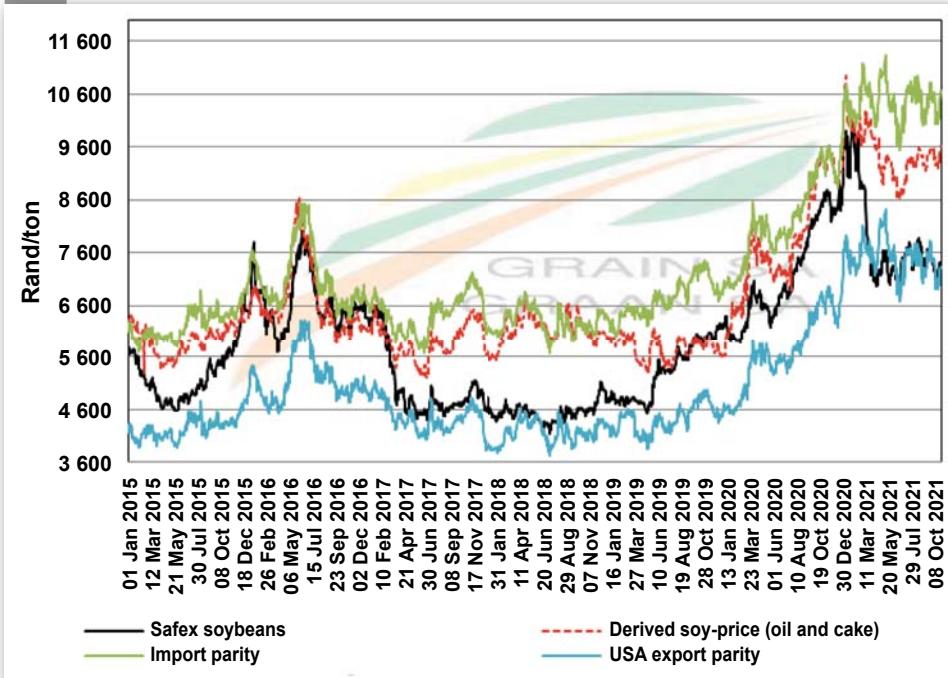
Ditone tse miliyone	2018/2019	2019/2020	2020/2021 (Tekanyetso)	2021/2022 (Phepelo)	y/y phetoho
Thepa e qalang	48	63	52	57	8,8%
Tlhahiso	362	340	366	380	3,7%
Phepelo yohle	411	403	418	436	4,3%
Tshebediso yohle	348	351	361	376	4,1%
Lehloholjane	304	308	319	332	4,2%
Dijo	20	21	21	21	1,4%
Phepelo	13	14	13	14	7,6%
Thepa e qetellang	63	52	57	60	5,6%
Baromedi ba baholo	30	23	18	20	6,8%
Kgwebo (Mphalane/Lwetse)	152	170	162	170	4,9%

PULA IMVULA

1

Dithekgo tsa dinawa tsa soya tse rometsweng Randfontein.

Mohlodi: Grain SA

IKAGENG MALULEKE,
SETSEBI SA KGWEBO YA
TEMO MANE GRAIN SA

Bahlophisi

GRAIN SA: PRETORIA

PO Box 74087

Lynnwood Ridge

0040

■ 08600 47246

■ www.grainsa.co.za

MOHLOPHISI YA LAOLANG

Dr Sandile Ngcamphalala

■ 082 862 1991 ■ Ofisi: 012 943 8296

■ sandile@grainsa.co.za

MOHLOPHISI WA PHATLALATSO

Liana Stroebel

■ 084 264 1422 ■ Ofisi: 012 943 8285

■ liana@grainsa.co.za

MOLEKANE HO TSA BOPHATLALATSI

INFOWORKS MEDIA PUBLISHING

Motlatso wa mohlophisi - Louise Kunz

■ louise@infoworks.biz

Moetapele wa seholophi - Johan Smit

■ 082 553 7806 ■ Ofisi: 018 468 2716

■ johan@infoworks.biz

Bophatlalatsi - Elizma Myburgh, Joritha Hechter

Lenaneo la Grain SA la Ntshetsopele ya Molemi

BAHOKAHANYI BA NTSHETSOPELE

Johan Kriel

Foresetata (Ladybrand)

■ 079 497 4294 ■ johank@grainsa.co.za

Jerry Mthombothi

Mpumalanga (Nelspruit)

■ 084 604 0549 ■ jerry@grainsa.co.za

■ Ofisi: 012 943 8289 ■ Smangaliso Zimbili

Jurie Mentz

Mpumalanga/KwaZulu-Natal (Louwsburg)

■ 082 354 5749 ■ jurie@grainsa.co.za

■ Ofisi: 012 943 8218

Graeme Engelbrecht

KwaZulu-Natal (Dundee)

■ 082 650 9315 ■ graeme@grainsa.co.za

■ Ofisi: 012 943 8287 ■ Nkosinathi Mazibuko

Luke Collier

Eastern Cape (Kokstad)

■ 083 730 9408 ■ luke@grainsa.co.za

■ Ofisi: 012 943 8280 ■ Luthando Diko

Liana Stroebel

Western Cape (Paarl)

■ 084 264 1422 ■ liana@grainsa.co.za

■ Ofisi: 012 943 8285 ■ Hailey Ehrenreich

Du Toit van der Westhuizen

North West (Lichtenburg)

■ 082 877 6749 ■ dutoit@grainsa.co.za

■ Ofisi: 012 943 8290 ■ Lebo Mogatlyane

Cwayita Mpotsyi

Mthatha

■ 078 187 2752 ■ umthatha@grainsa.co.za

■ Ofisi: 012 943 8277

PULA/IMVULA E FUMANEHA

KA DIPUO TSE LATELANG:

Sesotho, English, Setswana, Sezulu le Seqhotsa.

Articles written by independent writers are the views of the writers and not that of Grain SA.

THIS PUBLICATION IS MADE POSSIBLE
BY THE CONTRIBUTION OF THE MAIZE TRUST

MADE POSSIBLE BY
THE MAIZE TRUST

Lenaneo le fetolang bophelo

Farmer Development Programme

Pehelo

Ho eketsa ditho Limpopo

SEHLOPHA sa Thuto sa Zaaiplaas mane Limpopo se ile sa tshwara pitsa kapa *Imbizo* e atlehileng ka Mphalane. Mohokahanyi wa ntshetsopele wa Grain SA ya tswang Mpumalanga, Jerry Mthombothi, o ne a ikarabella bakeng sa ditlhophiso. Balemi tikolohong ena ba ithutile haholo ka mosebetsi oo Grain SA e o etsang ho ntshetsa pele le ho tshehetsha balemi ho latela mesebetsi kapa diketso tse nepahe-tseng tsa tlhahiso. Baofisiri ba 16 ba tswang Lefapheng la Temo le balemi ba 105 ba ile ba ba teng pitsong ena. Ngaka Sandile Ngcamphalala o ile a hhalosa boikemisetso ba tshebetso ya mokgatlo mme a hhalosa projeke ya *Beyond Abundance* esita le diprojeke tse ding tseo Grain SA e di laolang. Ho na le tshepo e ntjhafaditsweng le thabo ho balemi bana.

Setsebi sa tsa moruo sa Grain SA e leng Ikageng Maluleke o ile a bua ka ho bapatsa mebarakeng ha koro.

Patricia Zimu, moofisiri wa mebaraka wa Grain SA, o hhalositse kamoo botho ba Grain SA bo sebetsang ka teng.

Ba bang ba balemi ba Limpopo ba ileng ba ba teng pitsong.

Mosebetsi wa ho ngola ke karolo ya bolemi

NAKONG ya diketelo tsa mapolasi, baofisiri ba masimonng ba Grain SA ba ile ba sibolla hore ke tshebediso e matla ya pampiri nakong ena ya selemo. Mosebetsi wa ho ngola wa dipampiri o ntsha balemi diofising tsa bona tsa polasi ho ya masimong.

Ofisi ya vene moo molemi a saenetseng dikontraka tsa hae tsa sehla se setjha sa selemo teng.

TG Shabalala ka hara ofisi ya hae o sebetsa mosebetsi wa dipampiri.

Emisa ofisi ya hao ya vene letsatsing ho saenela ditokomane tseo.

Mosebetsi wa ho saena o tswela pele...